

Hoyringssvar frá Magn til Uppskot til Løgtingslóg um broyting í løgtingslóg um framleiðslu, flutning og veiting av ravnagni (elveitiingarlógin)

Uppskotið til broytingar leggur upp til at geva SEV móguleikan at selja bíligari el til tey, sum hava hitapumpur og elbilar – ein avsláttur á upp til 40 oyru umframt mvg – 50 oyru við mvg – fyri hvønn kilowatttíma (kWh). Hetta gevur ein avsláttur á upp til 29 prosent fyri hvønn kWh, sammet við tey sum uttan avsláttur gjalda eftir prísstránni hjá SEV við einari árligari nýtslu á millum 10.000 og 100.000 kWh.

SEV ræðist kapping

Á Magn ivast vit ikki í, at hesin avsláttur skal vera agnið, ið skal lokka brúkaran endaliga at stavnsbinda seg til SEV.

Her verður ongin hurð gloppað fyri kapping. Sjálvandi ikki, tí talan er um gjøgnumførda stuðulslóggávu til frama fyri SEV, sum jú ræðist alla kapping.

Kapping um elframleiðsluna og beinleiðis söluna av el til brúkaran er annars lykilin til eina grøna orkuframtíð og ein avgerandi fortreyt fyri, at samgongan skal hava nakran móguleika at røkka sínum gyltu málum á økinum.

Tí má hesin marknaðurin latast upp, áðrenn tað nyttar nakað sum helst at gera átøk, ið skulu stýra brúkaraatferðini.

Eru elprísirnir ov høgir?

Knappliga ovuríðnið hjá SEV at lata stóran avsláttur í elprísinum styrkir illgrunan um, at interkommunala elfelagið í dag selur streymin alt ov dýrt.

Avsláttraskipanir hjá SEV hava higartil snúð seg um heilt fá oyru fyri hvønn kWh, men nú hevur felagið knappliga ráð at lata 50 oyru íroknað mvg í avsláttri fyri hvønn kilowatttíma.

Annaðhvørt eru elprísirnir alt ov høgir í dag, soleiðis at ráðarúm er fyri so stórum avsláttri, ella eisini má rokningin fyri avsláttur til hitapumpur og elbilar sendast til hinar elbrúkararnar at gjalda.

Tað er ikki rættvíst, og ein slíkur prísapolitikkur rakar eisini sosialt skeivt, tí tað verða ikki tey, við teimum lægstu inntøkunum, ið verða tey fyrstu at skifta effektiv oljufýr út við dýrar hitapumpuloysnir og keypa sær dýran elbil fyri at fáa lut í elavsláttrinum.

Jarðhitaloysnir

Ongin veit við vissu, hvørjar brúkaraloysnir endaliga fara at vinna frama, tá tað snýr seg um upphiting, men nógv bendir tó á, at tað eru hitapumpur baseraðar á jarðhita, sum eru besta “grøna” alternativ ið til oljufýr í Føroyum.

Vit skriva “grøna” í gásareygum, tí vit halda ikki, at til ber at tosa um grønna orku, um ikki øll orkuframleiðslan er úr varandi orkukeldum. Tað er føroyska elframleiðslan ikki í dag, tað verður hon ikki í 2025, og tað verður hon heldur ikki í 2030, um ikki íløgur í milliardklassa verða gjørdar næstu árin.

Tað megnar SEV ikki einsamalt, men tað megnar ein orkumarknaður við fríari kapping.

Frí kapping er loysnin

Sjálvt um jarðhitaloysnir vinna kappingina við aðrar hitapumpuloysnir í tí langa perspektivinum, so eru eisini tær sera dýrar loysnir fyri einstøku húsarhaldini – eisini hóast avsláttur verður latin bæði í elprísinum og til sjálva íløguna við mvg-frítøku ella –afturbering.

Sum marknaðurin er í dag, og sum hann verður, um fyriliggjandi uppskoti verður samtykt, so fara oljufýr tí eisini í framtíðini at vinna prískappingina.

Skal prísurin fáast á eitt støði, sum brúkararnir kunnu liva við, so er frí kapping á el-marknaðinum einasta amboðið.

Um nýggir orkuveitarar sleppa at kappast bæði innanhýsis og við SEV, so hendir restin av sær sjálvum, og til ber at røkka málunum hjá samgonguni.

Men um fyriliggjandi lógaruppskot vinnur frama, so útilokar tað í praksis allari kapping, tí framleiðslumonopolið hjá SEV verður tryggjað upp aftur betri, enn tað longu er. Og tá fer tað við vissu ikki at eydnast at røkka málunum hjá samgonguni. Í øllum førum ikki, um ynkið ikki er at brúka tvingsil, men at brúkararnir sjálvbodnir fara at velja grønar orkuloysnir frameftir.

Magn er partur av loysnini

Føroyskar orkufyrirøkur, eisini Magn, eru til reiðar at bjóða seg fram á einum marknaði, har verulig kapping er um bæði elframleiðsluna og um brúkaraloysnirnar.

Vit eru ein týðningarmikil partur av bestu loysnini og ikki ein forðing.

Tá málið er grøn orka, so mátti tað verið skilagóður politikkur, at borið so í bandi, at allir aktørar á orkumarknaðinum kappast um grønna orkuveiting, heldur enn at halda eitt nú oljufeløgnum fast á einum marknaði, ið er grundaður á oljuriknar orkuloysnir.

Men í lógarsmíðnum tykist stórir dentur verða lagdur á, at hvørki vit ella aðrir møguligir kappingarneytar hjá SEV skulu sleppa upp í part.

Sjálvstøðugt netfelag

Verulig kapping merkir millum annað, at nýggir elframleiðarar sleppa at selja streym beinleiðis til brúkaran og ikki sum nú bara til SEV, sum síðani selir streymin víðari við vinningi.

Tí má elnetið rakstrarliga skiljast frá restini av SEV, so tað kann virka sum eitt sjálvstøðugt felag, ið umframt at viðlíkahalda og útbyggja netið bert hevur sum uppgávu at flyta streymin, ið aðrir aktørar – SEV íroknað – framleiða og selja beinleiðis til brúkaran.

Neyðugar lógarbroytingar

Verður ein slík kapping á elmarknaðinum, og lógar- og regluverkið snikkað til, so eitt nú jarðhitaloysnir kunnu optimerast, so fara hesar eisini at megna kappingina við oljufýrini. Lógarbroytingar eru eitt nú neyðugar fyri at tryggja, at ikki verður neyðugt at bora jørðhol á hvørjum einasta matrikkli, men at til ber at leggja rørv tvørtur um matrikkjar, so hvør boring kann veita hita til fleiri húsarhald.

Eisini má tað gerast møguligt hjá veitarunum at leiga ella leasa hitapumpur til brúkararnir, soleiðis at hesir sleppa undan hesi stóru íløgu.

Men uttan kapping um bæði elframleiðsluna og brúkaraloysnirnar, so hava jarðhitaloysnir ongan møguleika at kappast við oljufýr um prísir. Um ætlanin væl at merkja ikki er at lata massivan almennan stuðul og harvið flyta stóra meirkostnaðin yvir á landskassan.

Bilar

Tá tað snýr seg um bilar, ber als ikki til at staðfesta, at tað verða battaríknir el-bilar, sum fara at dominera “grønu” framtíðina. Tað er eins nógv, ið bendir á, at vetnisbilar fara at vera eitt minst líka gott alternativ, og allarhelst fara framtíðar bilparkirnar at vera ein blandingur av elbilum og vetnisbilum.

Tí er tað alt ov víðgongt longu nú at fara at stýra brúkarunum ímóti ávísimum loysnum á hesum marknaðinum.

Dýrt fyri SEV og landið

Uppskotið til broytingar í elveitingarlógini fer at kosta SEV nógvar pengar í mistum inntøkum, um tað verður samtykt í verandi líki. Og tað fer eisini at kosta landskassanum nógvar pengar í mistum mvg-inntøkum.

Í almennu viðmerkingunum til uppskotið stendur, at tað í dag eru 1.000 hitapumpur í Føroyum, og fram til 2025 skulu í minsta lagi 7.000 húsarhald leggja um til upphitan við “grønari” orku, og í visjón 2030 skulu øll hava lagt um.

Fyri SEV fer hetta at merkja eina mista árliga inntøku á fýra milliónir krónur beinanvegin, 32 milliónir krónur um árið frá 2025 fram til 2030 og 72 milliónir krónur um árið frá 2030 og frameftir. Somuleiðis fær landskassin minni mvg svarandi til 0,8 milliónir krónur beinavegin, 6,4 milliónir krónur um árið frá 2025 og fram til 2030 og eftir tað 14,4 milliónir krónur árliga.

Omanfyri nevndu tøl eru í dagsins krónum og bert fyri upphitan. Taka vit ferðsluna við, so eru tað í dag umleið 22.000 akfør. Um talið á elbilum til dømis verður 5.000 í 2025, fer tað at merkja ein árligan inntøkumiss hjá SEV á 10 milliónir krónur.

Ætlanin er ikki haldbar

Við atliti at omanfyri nevnda inntøkumissi hjá SEV og landinum er tað burtur við at hugsa sær, at ein slík loysn sum tann í uppskotinum hjá heilsu- og innlendismálaráðharranum fer at halda í fleiri ár. Loysnin er einfalt alt ov dýr bæði fyri SEV og fyri landskassan.

Tí duga vit bert at síggja eitt endamál við uppskotinum, nevniliga at framtíðartryggja monopolstöðuna hjá SEV, sama hvør kostnaðurin er.

Eitt annað, sum stingur í eyguni við uppskotinum, er, at tað ber brá av singularlógávu til frama fyri ávísar brúkaraloysnir – ávís produkt. Hetta tí úrvalið av bæði hitapumpum og elbilum enn er sera avmarkað, tí í báðum førum er talan um rættiliga nýggjar orkuloysnir á tøkniligum menningarstigi.

Er yvirskipaða politiska ætlanin, at føroyska samfelagið skal flyta seg frá olju og bensini til varandi orkukeldur, so eiga møguligar stuðuls- og afturberingarskipanir at vera tekniskt neutralar. Tað er, at allar orkuloysnir, ið eru grundaðar á varandi orku, verða javnsettar. Lógaruppskotið vil tað øvugta av hesum, har verða tvær neyvt defineraðar orkuloysnir – hitapumpur og elbilar – pilkaðar burtur úr rúgvini og krýndar við almennum stuðli, meðan aðrar onki skulu hava.

Í diagramminum yvir avleiðingar av uppskotinum stendur “nei” í øllum teigunum. Hetta er beinleiðis skeivt. Sum nevnt omanfyri fær uppskotið stórar búskaparligar avleiðingar fyri bæði landið og SEV og ikki minni fyri tey, ið ongan ágóða fáa av avsláttinum.

Uppskotið er í andsøgn við lógina

Á Magn meta vit tað vera ivasamt, um Løgtingið yvirhvur kann fremja uppskotnu broytingar uttan eisini at broyta § 10 í elveitingarlógini. Har er ásett, at **“Netvirksemið skal fíggjarliga hvíla í sær sjálvum, soleiðis at inntøkurnar eru hóskandi til at gjalda fyri rakstur og ætlaðar neyðugar íløgur.”**

Um prísásetingin hjá SEV er í samsvar við hesa áseting í dag, so verður hon tað ikki eftir ætlaða ógvusliga avslátturin, uttan so, at ein stór eykarokning verður send til teir brúkararnr, sum ikki fáa lut í avsláttinum.

Ein annar máti at rinda rokningina er við sonevndum krossstuðli, har raksturin av sjálvari elframleiðsluni er við til at fíggja netvirksemið. Men tað er ólógligt, so sjálvsagt vænta vit ikki, at tað verður gjørt.

Tilmæli

Magn mælir frá at samtykkja uppskotið, sum tað fyriliggur. Í staðin eigur landstýriskvinnan beinanvegin at:

1. Byrja eina tilgongd at skilja sundur netvirksemið og elframleiðsluna hjá SEV í sjálvstöðug feløg.
2. Byrja eina tilgongd at bøta um móguleikan hjá privatum at framleiða el.
3. Gera tað møguligt, at elframleiðarar ímóti einum netgjaldið kunu selja streymin, sum teir sjálvir framleiða, beinleiðis til kundan um elnetið hjá SEV.
4. Gera broytingar soleiðis, at góðkend feløg kunnu keypa streym í heilsølu frá SEV og selja hann víðari til sínar kundar.
5. Gera broytingar í lógini, so tað er møguligt at leasa ella leiga hitapumpur til hús.